

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล

Promotion of Virtue, Ethics and Good Governance

ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล*

บทคัดย่อ

จากการถอดบทเรียนโครงการการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและธรรมาภิบาล พบว่าผลสำเร็จของโครงการวัดจากผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 มีความรู้ความเข้าใจ ผลการประเมินจากการตอบแบบสอบถามเปรียบเทียบ ก่อนการสัมมนาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และหลังการสัมมนาได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ทั้งนี้ แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการแยกระบบทุนออกจากการเมือง การป้องกันปราบปรามการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน การสร้างระบบควบคุมตรวจสอบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การศึกษาทางการเมืองที่สอดคล้องวิถีชีวิต การพัฒนากลไกคัดสรรบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่ง การส่งเสริมและพัฒนา

ความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม การสร้างความตระหนักและขยายผล และแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร โดยการสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพการสร้างระบบประเมินความรับผิดชอบทางการเมือง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการปกครองตามหลักนิติธรรม การสร้างความชอบธรรม ความเสมอภาคทางการเมือง การพัฒนาระบบการเมืองการบริหารเพื่อประโยชน์สาธารณะ การพัฒนาระบบความโปร่งใสทางการเมืองการบริหาร การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาล และการพัฒนาระบบประเมินผลการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ คุณธรรม, จริยธรรม, ธรรมาภิบาล

Abstract

From lessons learned of the project for promoting virtue, ethics and good governance. Found that the success of the project was measured from the seminar participants of not less than 75% who gained better knowledge and understanding. The results of assessment from answers to the questionnaire were compared between the

mean score of 3.84 gained before the seminar and that of 4.16 gained after the seminar. Hence, the guidelines on promoting and developing virtue and ethics of those who take a political position or those who are a state officer were as follows: isolating the capital system from the politics; preventing and combating corruption and conflict of interest,

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ประธานคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล สภาพัฒนาการเมือง

creating a control and audit system by public participation, providing political education in line with way of life, developing mechanisms of personnel recruitment and selection, promoting and developing knowledge and understanding of virtue and ethics, raising the awareness and extending its results. The guidelines on promoting and developing good governance in politics and administration were as follows: creating an efficient check-and-balance system, creating a political

responsibility assessment system, developing a governing management system according to the rule of law, establishing legitimacy and equality in politics, developing political and management systems for the public interest, developing a transparency in politics and administration, promoting knowledge and understanding of good governance principles, and developing an efficient administrative evaluation system.

Keywords : Virtues, Ethics, Good Governance

บทนำ

การพัฒนาการเมือง จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (3) เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็ง ในทางการเมือง

การจะส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้เป็นระบอบการปกครองที่สามารถเอื้อต่อการจัดสรรผลประโยชน์ชาติให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกคนในทุกด้านให้ได้จริงนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ให้เป็นผล นั่นคือต้องส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างจริงจัง ดังนั้น สภาพัฒนาการเมือง โดยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ซึ่งรับผิดชอบดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเมือง ในยุทธศาสตร์ที่ 3 "คุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง" และยุทธศาสตร์ที่ 4 "ธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร"

(สภาพัฒนาการเมือง, 2551) จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล โดยการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เป็นการทำหน้าที่ตามความที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551 มาตรา 6 (1) (ข) ความว่า "ติดตาม สอดส่อง และประสานกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การภาคประชาสังคม และองค์กรต่างประเทศ หรือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการนำแผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเคร่งครัด" และในมาตรา 6 (3) (ก) ความว่า "ส่งเสริมการพัฒนาศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม และประสานงานกับผู้ตรวจการแผ่นดิน สถาบันการเมือง องค์การตามรัฐธรรมนูญ ให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมและประมวลจริยธรรม ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม" โดยดำเนินการตาม (ข) คือ "ประสานให้สถาบันการเมือง ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจเห็นความสำคัญและร่วมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆ ของหน่วยงานดังกล่าว " (พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง, 2551)

วัตถุประสงค์ของโครงการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล 2 ประการ คือ (1) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ดำเนินการมีความรู้ความเข้าใจใน

เรื่องคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ และ (2) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักและให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล มีแนวคิด เพื่อขยายผลในเรื่องดังกล่าวไปยังภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย นักการเมือง ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคประชาชนในท้องถิ่น จัดเวทีสัมมนา ครั้งละ 100 คน รวมเป็น 400 คน ใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉิยเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ที่จังหวัดนราธิวาส มหาสารคาม นครสวรรค์ และสุพรรณบุรี (สภาพัฒนาการเมือง, 2559)

ขอบเขตของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล

ขอบเขตของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลโดยกระบวนการจากการประชุม คณะกรรมการและภาคีเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดพื้นที่จัดสัมมนา จำนวน 4 เวที โดยการประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ตรวจการแผ่นดิน วุฒิสภา สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์คุณธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการโดยเชิญกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมการสัมมนาทั้งระดับภูมิภาคและจังหวัด มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานหลักในการเข้าร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้และตอบข้อซักถามทั้งปัญหาทางกฎหมายและปัญหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยมีสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองและผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วม ระยะเวลาการดำเนินงานระหว่างเดือน ตุลาคม 2558 ถึงเดือนกันยายน 2559 (สภาพัฒนาการเมือง, 2559)

การรวบรวมข้อมูลจากผู้เข้าร่วมสัมมนา มีการนำเสนอ อภิปราย การตอบคำถาม การแสดงความคิดเห็นร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์ผลเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยรูปแบบการประเมินกิจกรรมแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) การบันทึกข้อมูลจากการอภิปรายการแสดงความคิดเห็น ในเวทีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล และ (2) การใช้แบบสอบถามปลายเปิดเพื่อแสดงความ

คิดเห็นต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล และแบบประเมินความพึงพอใจ ต่อการจัดโครงการสัมมนา การวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ธรรมาภิบาล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ตอน คือ 1) สรุปข้อมูลจากการอภิปราย 2) สรุปข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น และ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ (สภาพัฒนาการเมือง, 2559)

สรุปข้อมูลจากการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล

ในการสรุปข้อมูลจากการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (สภาพัฒนาการเมือง, 2559)

1. สรุปข้อมูลจากการอภิปราย

วิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรและหน่วยงานหลักได้ส่งเสริมความรู้แก่ผู้เข้าร่วมสัมมนา เรื่องคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมาภิบาล และทศพิธราชธรรม การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือ ผลประโยชน์ขัดกัน (conflict of interest) การคอร์รัปชัน และหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับเรื่องร้องเรียน โดยสรุปได้ดังนี้

1.1 คุณธรรม (Virtue) หมายถึง สภาพคุณความดี สภาพที่เกื้อกูล สภาพที่เกิดขึ้นในจิต มีผลทำให้จิตอยู่ในภาวะที่งดงามพร้อมที่จะสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ แนวความคิดที่ดีเป็นตัวบังคับให้ประพฤติดี สภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจที่แยกเป็นรายละเอียดแต่ละประเภทหากประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจของผู้คน

1.2 จริยธรรม (Ethics) ความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม เลี่ยงละหรือประพฤติดีงามตามประมวลกฎหมาย ที่กลุ่มชนหรือสังคมหนึ่งๆ ยอมรับเป็นแนวควบคุมความประพฤติเพื่อแยกแยะให้เห็นว่าอะไรควรหรือไปกันได้กับการบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มปรัชาศาสนาหนึ่งว่าด้วย ความประพฤติ และการครองชีวิตว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรควร อะไรไม่ควร

1.3 ศีลธรรม (Moral) หมายถึง ความประพฤติที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความประพฤติที่ดีที่ชอบ หรือธรรมในระดับศีล หรือกรอบปฏิบัติที่ดี เกี่ยวกับความรู้สึกรับผิดชอบ บริสุทธิ์ เกี่ยวกับจิตใจเป็นหลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติให้ถูกต้องเรียบร้อย

1.4 ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ ธรรมะ+อภิบาล หมายถึง ปกครองด้วยคุณความดี ซื่อตรงต่อกัน มั่นคงในสัญญาที่มีต่อกันสัญญา (กฎ กติกา มารยาท) ที่ร่วมกันทำเป็นธรรม โปร่งใส รับผิดชอบในสิ่งที่ทำ การจัดการปกครอง การบริหารปกครอง การบริหารกิจการบ้านเมือง การควบคุมดูแลกิจการ การกำกับดูแลที่ดี อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ (Process) และระบบ (System) ซึ่งองค์การหรือสังคมได้มีการปฏิบัติหรือดำเนินการ (Operate) หลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Virtues) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Efficiency and Effectiveness)

1.5 ทศพิธราชธรรม (Virtues of the King) จริยวัตร 10 ประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติเป็นหลักธรรมประจำพระองค์ หรือเป็นคุณธรรมประจำตนของผู้ปกครองบ้านเมือง ให้มีความเป็นไปโดยธรรม และยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ประชาชน ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ข้อ ประกอบด้วย ทาน ศีล บริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความยุติธรรม

1.6 จรรยาบรรณ (Codes of Conduct) (Professional Ethics) หมายถึง ประมวลกฎเกณฑ์ ความประพฤติหรือประมวลมารยาทของผู้ประกอบอาชีพ หรือกลุ่มสังคมเฉพาะนั้นๆ ต้องเป็นเอกลักษณ์ทางวิชาชีพใช้ความรู้และมโนธรรมหรือสมาคมควบคุม

1.7 การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือผลประโยชน์ขัดกัน (conflict of interest) หมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งอันเป็นที่ไว้วางใจ เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ผู้บริหาร เป็นต้น ต้องเลือกระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ในวิชาชีพ ซึ่งทำให้ตัดสินใจยากในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่โดย

ปราศจากอคติได้ การขัดกันแห่งผลประโยชน์นี้สามารถเกิดขึ้นได้แม้ไม่ส่งผลทางจริยธรรมหรือความไม่เหมาะสมต่างๆ และสามารถทำให้ทุเลาเบาบางลงได้ด้วยการตรวจสอบโดยบุคคลภายนอก การขัดกันแห่งผลประโยชน์มิได้ปรากฏแต่ในทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีที่บุคคลมีบทบาทหลากหลายและบทบาทเหล่านั้นก็เกิดขัดกันเอง

1.8 การเปรียบเทียบกันระหว่างความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมกับคอร์รัปชัน โดยการ "คอร์รัปชัน" คือการทุจริตในระดับที่สูงสุด ส่วน "ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม" ถือเป็นความผิดระดับต้น ไม่ใช่การ "คอร์รัปชัน" แต่เป็นต้นเหตุพื้นฐานของการคอร์รัปชัน และเมื่อมีพฤติกรรมของความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้นก็จะนำไปสู่การคอร์รัปชันได้

1.9 หน่วยงานรับร้องเรียนพฤติกรรมความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดของผู้กระทำความผิด สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินศูนย์ดำรงธรรมกระทรวงมหาดไทย ศาลปกครอง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) มูลนิธิประเทศไทยใสสะอาด สำนักงานกองทุนสื่อประชาสัมพันธ์ (สปต.) และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

2. สรุปข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็น

การสร้างตระหนักรู้และให้ความสำคัญในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล และมีแนวคิดเพื่อขยายผลในเรื่องดังกล่าวไปยังภาคีเครือข่ายและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง มีสาเหตุและปัญหา คือ 1) การเห็นประโยชน์ต่อตัวเองพวกพ้อง ขาดสำนึกรักประเทศชาติ 2) การเสพติดอำนาจและผลประโยชน์ 3) ผู้นำหรือนักการเมืองขาดคุณธรรมจริยธรรมที่พึงปฏิบัติ 4) ผลประโยชน์ขัดกันระหว่างส่วนตนและส่วนรวม 5) นักการเมืองโดยส่วนมากเป็นนักธุรกิจ เจ้าพ่อ นักเลง แสวงหา

ผลประโยชน์ส่วนตน 6) การขาดจิตสำนึกสาธารณะ 7) การใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ 8) การไม่เคารพกฎกติกาในการเข้าสู่การเมืองในทุกระดับ 9) ค่านิยมทุนนิยมบริโภคนับถือกันมากกว่าคุณความดี 10) ผู้นำและนักการเมืองไม่รับฟังความคิดเห็นของประชาชน 11) ผู้นำขาดคุณธรรม จริยธรรม ค่านึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตน โดยมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้คือ 1) การมีส่วนร่วมของหลายองค์กรเป็นเครือข่ายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม 2) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำและนักการเมือง 3) การยึดหลักธรรมาภิบาลสร้างจิตสำนึกการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 4) การมีบทลงโทษผู้นำหรือนักการเมืองที่คอร์รัปชันให้หนักกว่ากฎหมายปัจจุบัน 5) การสร้างจิตสำนึกจากครอบครัว/สังคม 6) การสร้างสรรค์ส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เริ่มตั้งแต่ในครอบครัวแต่เยาว์วัย 7) การให้ความรู้ สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่องและใช้กฎระเบียบทางสังคมบังคับ 8) การศึกษาทางการเมืองของประชาชน 9) การสร้างระบบตรวจสอบควบคุมโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน 10) การจัดระบบการศึกษาพื้นฐานยึดโยงกับวิถีชีวิต 11) ผู้นำทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี 12) การแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม 13) การกำหนดให้ผู้นำและนักการเมืองต้องมีจริยธรรม 14) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เด็กทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ 15) การให้เมืองค์กรเพื่อถ่วงดุลอำนาจ และ 16) การกำหนดมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม ของผู้นำและนักการเมือง

2.2 ด้านธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร มีสาเหตุและปัญหา คือ 1) ผู้รอบรู้กฎหมายหาช่องว่างเพื่อหลีกเลียง 2) เจ้าหน้าที่รัฐและนักการเมืองรู้เห็นสมยอมกัน 3) พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการขาดการอบรมจากสถาบันหล่อหลอมทางสังคม 4) การเลือกผู้แทนทางการเมืองเพราะเห็นแก่เงิน 5) การเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง 6) ความเหลื่อมล้ำทางสังคม 7) ขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วม 8) ระบบอุปถัมภ์ 9) นักการเมืองเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม 10) นักการเมืองขาดจิตสำนึกทางการเมือง 11) เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใส่ใจการทำงานที่มีการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม โดยมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนา ดังนี้คือ 1) การประสานงานธรรมาภิบาลกับสภาชุมชนท้องถิ่นหรือองค์กรพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น

2) การส่งเสริมหน่วยงานและบุคคลต้นแบบธรรมาภิบาล 3) การสร้างระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ 4) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมหรือมีตัวแทนเข้าไปร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข 5) การสร้างเครือข่าย "จิตอาสาใจเสียสละ" 6) การสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ 7) การส่งเสริมสร้างสรรค์กิจกรรมธรรมาภิบาล 8) การส่งเสริมธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) พัฒนาระบบการเลือกผู้แทนที่เป็นคนดีมีศีลธรรม 10) การส่งเสริมสนับสนุนคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เข้าไปมีบทบาทในการบริหารจัดการภาครัฐ 11) การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 12) การสร้างระบบตรวจสอบโดยกระบวนการที่มีส่วนร่วม 13) การเพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงขึ้นควบคู่กับการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 14) การพัฒนาระบบมาตรฐานของระบบกลไกการตรวจสอบ 15) การให้ความรู้เกี่ยวกับองค์กรอิสระและหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตประพฤติมิชอบ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโครงการฯ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนในแบบประเมินความพึงพอใจจากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ผลสรุปโดยภาพรวมคือ ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพอใจมากถึงมากที่สุดโดยหัวข้อแบบสอบถามจะเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง ประกอบด้วย การแยกระบบทุนและธุรกิจออกจากการเมือง การป้องกันปราบปรามการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน การสร้างระบบควบคุมตรวจสอบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การลงทุนทางสังคมโดยการให้ศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน การพัฒนากลไกการคัดสรรบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตามลำดับ

3.2 ด้านการเสริมสร้างธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารประกอบด้วย การสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างระบบประเมินความรับผิดชอบทางการเมือง การสร้างระบบการบริหารการ

ปกครองตามหลักนิติธรรม การสร้างความชอบธรรม เสมอภาคทางการเมือง การเสริมสร้างระบบการเมืองการบริหารโดยเน้นประโยชน์สาธารณะ รวมถึงการเสริมสร้างระบบความโปร่งใสทางการเมืองและการบริหาร

3.3 ด้านข้อมูลทั่วไปและความสำเร็จของโครงการ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 400 คน ในภาพรวมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.5 โดยส่วนใหญ่เป็นตัวแทนเยาวชนอายุไม่เกิน 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.5 และผลสำเร็จของโครงการวัดจากผู้เข้าร่วมสัมมนาไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 มีความรู้ความเข้าใจ ผลการประเมินจากการตอบแบบสอบถามเปรียบเทียบ ก่อนการสัมมนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 และหลังการสัมมนามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

สรุปข้อมูลจากการดำเนินโครงการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล

สรุปข้อมูลจากการดำเนินโครงการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง มีสาเหตุและปัญหาสำคัญได้แก่ การจัดการความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม การขาดจิตสำนึกสาธารณะโดย แนวทางส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ การมีส่วนร่วมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้นำและนักการเมือง การยึดหลักธรรมาภิบาลสร้างจิตสำนึกการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี การศึกษาทางการเมืองของประชาชน และการแยกระบบทุนและธุรกิจออกจากการเมือง การป้องกันปราบปรามการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อน การสร้างระบบควบคุมตรวจสอบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนากลไกการคัดสรรบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งที่มีคุณธรรมจริยธรรม

สรุปข้อมูลจากการดำเนินโครงการการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ด้านธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหารมีสาเหตุและปัญหา ได้แก่ ผู้รอบรู้กฎหมายหาช่องว่างเพื่อหลีกเลี่ยง เจ้าหน้าที่รัฐและนักการเมืองรู้เห็นสมยอมกัน พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการขาดการอบรมจาสถาบันหล่อหลอมทางสังคม เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม โดยมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนา ได้แก่ การประสานงานธรรมาภิบาลกับ

สมาคมชนท้องถิ่นหรือองค์กรพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น การส่งเสริมหน่วยงานและบุคคลต้นแบบธรรมาภิบาล การสร้างระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างค่านิยมต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบ การส่งเสริมธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างระบบประเมินความ รับผิดชอบทางการเมือง การเสริมสร้างระบบความโปร่งใสทางการเมืองและการบริหาร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารราชการการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

1. การแยกระบบทุนออกจากการเมืองโดยการแก้ไขปัญหาคาความยากจนและหนี้สินเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ
2. การป้องกันปราบปรามการทุจริตและผลประโยชน์ทับซ้อนโดยเพิ่มบทลงโทษผู้นำหรือนักการเมืองที่คอร์รัปชัน
3. การสร้างระบบควบคุมตรวจสอบโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการสร้างจิตสำนึกจากสถาบันหล่อหลอมทางสังคม การใช้กฎหมาย การร่วมตรวจสอบควบคุม ถ่วงดุลตรวจสอบโดยกลไกสภาพลเมือง
4. การสร้างความรู้ความเข้าใจโดยมุ่งการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนโดยการศึกษาทางการเมืองที่สอดคล้องวิถีชีวิตประชาชน การกำหนดหลักสูตรส่งเสริมพัฒนานักการเมืองคุณธรรมจริยธรรมรุ่นใหม่ผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีทางการปฏิบัติ
5. การพัฒนากลไกคัดสรรบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีคุณธรรมจริยธรรม โดยกำหนดเกณฑ์วุฒิภาวะทางจริยธรรม
6. การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนปฏิบัติ

ตามหลักศีลธรรมของแต่ละศาสนาโดยเคร่งครัด จัดประเด็นสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ การมีส่วนร่วมตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมืองก่อน และระหว่างปฏิบัติหน้าที่โดยกฎหมายและกฎสังคม

7. การสร้างความตระหนักและการขยายผล โดยการอบรมเด็กและเยาวชน ต่อด้านการทุจริตคอร์รัปชัน การคัดเลือกและมอบรางวัลดีเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรมของผู้นำและนักการเมือง และนำผลงานเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านสื่อต่างๆ ให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจและการบังคับใช้กฎหมายการขัดกันแห่งผลประโยชน์อย่างทั่วถึงทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น การจัดสัมมนาส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างเครือข่ายขยายผลทั้งในและนอกพื้นที่ และการกำหนดมาตรฐานกลางคุณธรรมจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร

1. การสร้างระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ โดยการกำหนดสิทธิขององค์กรภาคประชาชนร่วมตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. การสร้างระบบประเมินความรับผิดชอบทางการเมือง โดยการประเมินพฤติกรรมความรับผิดชอบก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง และความรับผิดชอบตามหน้าที่ของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งผลการประเมินต้องมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาที่ชัดเจน

3. การสร้างระบบการบริหารจัดการปกครองตามหลักนิติธรรม โดยการต้องเปิดเผยข้อมูลแสดงความโปร่งใสตามกระบวนการของผู้บังคับใช้กฎหมายและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ช่องทางรับข้อมูลหรือข้อร้อง

เรียนถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

4. การสร้างความชอบธรรมความเสมอภาคทางการเมือง โดยยึดหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส และหลักการมีส่วนร่วม ที่มีตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำจากระบบอุปถัมภ์

5. การสร้างระบบการเมืองการบริหารโดยเน้นประโยชน์สาธารณะ โดยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันแห่งผลประโยชน์และผลประโยชน์ทับซ้อน และเพิ่มบทบาทหน้าที่ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของสถาบันหล่อหลอมกลุ่มกลางทางสังคมต้องเน้นประโยชน์สุขของสังคมโดยรวมหรือประโยชน์สาธารณะ

6. การเสริมสร้างความโปร่งใสทางการเมืองการบริหาร โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร มีการจัดทำรายงานสรุปผลเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ทุกโครงการที่ใช้งบประมาณ

7. การส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมาภิบาล โดยผู้นำและนักการเมืองต้องผ่านการอบรมวิชาคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล สถาบันกลุ่มกลางทางสังคมร่วมกันประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในทุกองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การใช้หลักการบริหารจัดการที่ดีโดยเคร่งครัด มีการควบคุมตรวจสอบประเมินซึ่งกันและกันอย่างสม่ำเสมอ

8. การสร้างความตระหนักและการขยายผล โดยมีระบบประเมินตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดทำรายงาน การวิเคราะห์ พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา การจัดการอบรมหลักสูตรการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารงานขององค์กรของตนและขยายผล

เอกสารอ้างอิง

- สภาพัฒนาการเมือง. (2551). พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา.
- สภาพัฒนาการเมือง. (2551). แผนพัฒนาการเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา.
- สภาพัฒนาการเมือง. (2559). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ. บริษัท เอ พี กราฟิคดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด.

